— МЕТРО —

О. ГЕНРІ

ГОЛОС ВЕЛИКОГО МІСТА

Харків
«ФОЛІО»

ГОЛОС ВЕЛИКОГО МІСТА

Чверть століття тому діти виспівували свої уроки. Манера їх наспівування була чимось середнім між вимовою єпископального священика й дзижчанням старої лісопильні. Не хочу нікого образити, адже дошки й тирса теж мають право на існування.

Пригадую одну прекрасну повчальну пісеньку з уроку фізіології. Найефектніше звучав ось цей рядок:

«*Найдо-о-овша кістка в тілі людському — вели-ика-а-а гомілко-ова*».

Що б то була за неоціненна перевага, якби всі явища духовні й тілесні ось так мелодійно й логічно вселяли в наші юні уми! Та здобутки людства в анатомії, музиці й філософії надто вже скупі.

Якось переді мною постало нерозв'язне питання. Слід було, щоб мене хтось просвітив. Тож я звернувся за допомогою у шкільні роки. Та з усіх милозвучних мотивів, які ми крізь ніс наспівували з тих твердих шкільних лав, мені не вдалося пригадати жодного, де би йшлося про єдиний голос суспільства.

Інакше кажучи, голосове послання людства.

Або Голос великого міста.

Існує чимало окремих голосів. Ми можемо зрозуміти пісню поета, дзюрчання струмка, наміри чоловіка, який бере в борг п'ять доларів до наступного понеділка, письмена на гробницях фараонів, мову квіток, кондукторове «Рухайтеся!» й прелюдію молочних бідонів о четвертій ранку. Певні індивіди навіть запевняють, що чують, як коливаються барабанні перетинки, коли містер Г. Джеймс збурює повітря. Та кому до снаги збагнути, що каже Голос міста?

Я вирушив це з'ясувати.

Спершу поцікавився в Аврелії. Вона була вбрана в білий серпанок і мала капелюшок з квітами й стрічками, краї яких маяли в різні боки.

— Скажи-но, — почав я, затинаючись, бо мені бракувало свого голосу, — що каже це велике-е… велетенське-е… колосальне місто? Воно мусить мати якийсь голос. Воно колись озивається до тебе? Як ти тлумачиш те, що тобі говорить Голос міста? Має ж бути ключ до цього приголомшливого гомону.

— Такий, як до дорожньої скрині? — спитала Аврелія.

— Ні, — заперечив я. — Облиш такі недоречні порівняння. Я собі уявив, що всяке місто має свій Голос. У кожного є що сказати тому, хто здатен його почути. Що тобі мовить велике місто?

— Усі міста, — заявила Аврелія розважно, — кажуть те саме. А коли вони договорять, відбивається луна з Філадельфії. Тож міста одноголосі.

— Чотири мільйони людей, — повчально зауважив я, — тиснуться на острові-ягнятку, яке омивають води Воллстрита. Тісне співіснування такої маси елементів на цьому малесенькому просторі повинно неминуче призвести до виникнення особистості, чи, радше, однорідності, що словесно проявляє себе в єдиному руслі. Ти б назвала це єдністю тлумачення, зосередженій у загальній викристалізуваній ідеї. Вона проявляє себе в тому, що можна виразити, як Голос міста. Поясни мені, який він, цей Голос?

Аврелія прегарно усміхнулася. Вона сиділа на високому ґанку зі східцями. Галузка нахабного плюща погойдувалася біля її правого вушка. Промінь зухвалого місячного світла мерехтів у неї на носику. Та я був непохитний, наче в нікельованій броні.

— Я повинен піти і дізнатися, — заявив я, — що за Голос має це місто. Інші його побратими не мовчать. Саме мені призначено це завдання. Хай Нью-Йорк, — продовжував я гучно, — і не думає простягати мені сигару зі словами: «Я не даю інтерв'ю, старий». Лише це місто може собі таке дозволити. Чикаго мовить без вагань: «Я буду», Філадельфія каже: «Я мушу», Новий Орлеан — «Доводилося колись», Луїсвілл — «Начхати», Сент-Луїс говорить; «Пробачте», Пітсбург — «Давай закуримо». Що ж до Нью-Йорка...

Аврелія усміхнулася.

— Гаразд, — заявив я. — Я повинен піти й довідатися, що каже Нью-Йорк.

Я подався до розкішного закладу, де підлога викладена плиткою, на стелі витають херувимчики, а з копами на короткій нозі. Опершись на мідну планку, я поцікавився в Біллі Магнуса, найкращого бармена в цій єпархії:

— Біллі, ти в Нью-Йорку живеш уже давно. Що за пісенно-танцювальні штуки витинає тобі це стареньке місто? Я ось до чого веду: тобі, бува, ніколи не здавалося, що його гомін начебто клубочиться й перевалює за прилавок, ніби уніфіковані чайові, що імітують місто такою собі епіграмою, приправленою дрібкою гіркоти й скибочкою...

— Зачекай-но, хвилину, — урвав мене Біллі. — Хтось дзвонить у бокові двері.

Він вийшов, з'явився з порожнім бляшаним відром, знову зник, тепер уже з повним, повернувся й сказав:

— Мейм приходила. Вона дзвонить двічі. Полюбляє склянку пива на вечерю. Вона та її маля. Ти б лишень глянув, як той малий бешкетник оживає на своєму високому дитячому кріселку й цмулить своє пиво, і.... Що ти там питав? Я, типу, починаю хвилюватися, коли чую ті два дзвінки. Тобі бейсбольний рахунок чи джин-тонік?

— Імбирного елю, — відмовив я.

Я піднявся на Бродвей. На розі вулиць стояв полісмен. Копи беруть діток на руки, жінок за руки, а чоловіків попід руки тягнуть у буцегарню. Я підійшов до нього.

— Якщо це не перевищить шумовий рівень, — сказав я — можна вас дещо запитати? Ви бачите Нью-Йорк у найгаласливішу пору. Підтримувати міську акустику — один з обов'язків ваших братів за ремеслом. Місто повинне мати Голос, який ви розумієте. Воно точно озивалося до вас під час самітних нічних обходів. Яка ж суть цього міського галасу й гармидеру? Що говорить вам місто?

— Друже, — відповів полісмен, розмахуючи своїм кийком, — та нічо воно не говорить. Мені наказує начальник. Я бачу, ти нормальний хлопака. Постій тут хвильку й попильнуй, щоб інспектор не наскочив.

Страж порядку розтанув у темряві одного з провулків. За десять хвилин він повернувся.

— Оженився минулого вівторка, — пояснив він уривчастим голосом. — Ти ж знаєш, які вони. Приходить на ріг тої вулиці кожний вечір о дев'ятій, шоб… е-е… спитати,

як справи. Що це ти там мене недавно питав — що в місті нового? Ага, за дванадцять кварталів звідси вище по вулиці посадили сад на даху, один чи два.

Я перетнув мереживо трамвайних колій і проминув неосвітлений бік парку. Віддана на волю вітру, пишна позолочена копія Діани погойдувалася на вежі в яскравих променях її тезки, яка височіла в небі. І ось переді мною постав поет, задиханий, зарослий, у капелюсі, поширюючи навколо дактилі, спондеї й одеколон. Я вчепився за нього.

— Білле, — кажу (підписникам журналу він відомий як Клеон), — стань мені в пригоді. Я маю місію: довідатися про Голос міста. Бачиш, це неабияке замовлення. За звичайних умов можна було б обмежитися збіркою цитат Генрі Клюса, Джона Саллівана, Едвіна Маркгема, Мей Ірвін й Чарльза Шваба. Та тут зовсім інша справа. Нам потрібна широка, поетична й містична вокалізація душі й сенсу міста. Ти саме той хлопака, який наведе мене на слід. Пару років тому один чоловік поїхав до Ніагарського водоспаду й вловив його голос. Нота була десь на три фути нижче за ноту «соль» найнижчого регістру на фортепіано. Проте ноти для Нью-Йорка мають бути підкріплені грубими банкнотами. Якби цьому місту доводилося говорити, то що саме? Підкинь мені ідею. Послання мало би бути могутнє й далекосяжне. Щоб його одержати, слід взяти страшенний гуркіт акордів, які видає вуличний транспорт, сміх і мелодію ночі, урочистий тон проповіді превелебного Паркгерста, регтайм, схлипи, глухий гул таксі, оклики рекламників, дзюрчання фонтанів у садах на даху, заклики вуличного торговця фруктами, обкладинки «Універсального журналу», шепіт закоханих у парку, — усі ці звуки повинен містити наш Голос — поєднані не обережно, а впереміш. З цієї суміші ми добудемо есенцію, а з есенції — чутну вухові витяжку. Одна її крапля дасть нам те, що ми шукаємо.

— Пригадуєш дівчину з Каліфорнії, з якою ми минулого тижня познайомилися в студії Сильвера? — захихотівши, запитав мене поет. — Я саме йду на побачення з нею. Вона слово в слово продекламувала ту мою поему «Данина весні». Найрозумніша пропозиція, яку лишень можна знайти на сьогодні в нашому місті. Скажи, мені до лиця цей

проклятий галстук? Довелося зіпсувати аж чотири, поки я нарешті зав'язав один як годиться.

— А що ти думаєш про Голос? — поцікавився я.

— Вона його не має, — відказав Клеон. — Ти обов'язково мусиш почути, як вона читає мого «Ангела прибережного вітру».

Я продовжив свої блукання. На розі мені трапився газетяр. Він сунув мені до рук пророчі рожеві аркуші, що випередили новини на цілих два оберти великої стрілки годинника.

— Синку, — звернувся я до нього, а сам тим часом удавав, що шукаю в кишені дрібну монету, — тобі ніколи не здавалося, начебто місто повинне мати Голос? Усі ці щоденні злети й падіння, інтрижки й химерія, — що про них розказав би Нью-Йорк, якби міг говорити?

— Кинь свої жартики, — відказав мені хлопець. — Шо ти хочеш? У мене немає для тебе часу. У Мег сьодні днюха, мені треба тридцять центів для неї на подарунок.

Тлумача Голосу міста не знайшлося й тут. Я купив газету й довірив ще не проголошені перемир'я, зумисні вбивства й майбутні баталії, про які в ній писали, сміттєвій урні.

Тоді я знову вирушив до парку, де сів на залиту місячним світлом лаву. Я все міркував, чому ніхто не міг дати мені того, що я шукав.

А тоді зненацька відповідь, наче промінь далекої зорі, сама сяйнула мені. Я підвівся й чимдуж кинувся до вихідного пункту своїх мандрів — саме так робить чимало резонерів. Я ніс відповідь, боязко стискаючи її у грудях, поки летів додому, — ану ж хтось мене спинить й забере силоміць.

Аврелія сиділа там, де я її полишив. Місяць піднявся вище, а тіні, що їх відкидав плющ, згустилися. Я вмостився поруч, і разом ми дивилися, як на місяць, що мандрував небом, насунула хмаринка, після чого розплилася на бліді рвані клаптики.

І тут — що за диво, що за втіха! Руки наші якось торкнулися, пальці переплелися, і ми так і тримали одне одного.

За півгодини Аврелія мовила з усмішкою на устах:

— А знаєш, відколи ти повернувся, то не сказав і слова!

— Це, — відповів я, мудро кивнувши головою, — і є Голосом міста.

ЗМІСТ

Голос великого міста. *Переклад А. Свередюк* 3
Місто, що зазнало поразки. *Переклад А. Свередюк* 8
Удари долі. *Переклад А. Свередюк* 14
Пекельний вогонь. *Переклад А. Свередюк* 20
Кохання, квіти та крутійство. *Переклад А. Свередюк* 27
Місто моторошної ночі. *Переклад А. Свередюк* 33
Весна на душі. *Переклад А. Свередюк* 38
Дурневбивця. *Переклад А. Свередюк* 43
Ідилія на тиждень. *Переклад А. Свередюк* 51
Винарня і троянда. *Переклад М. Рябової* 57